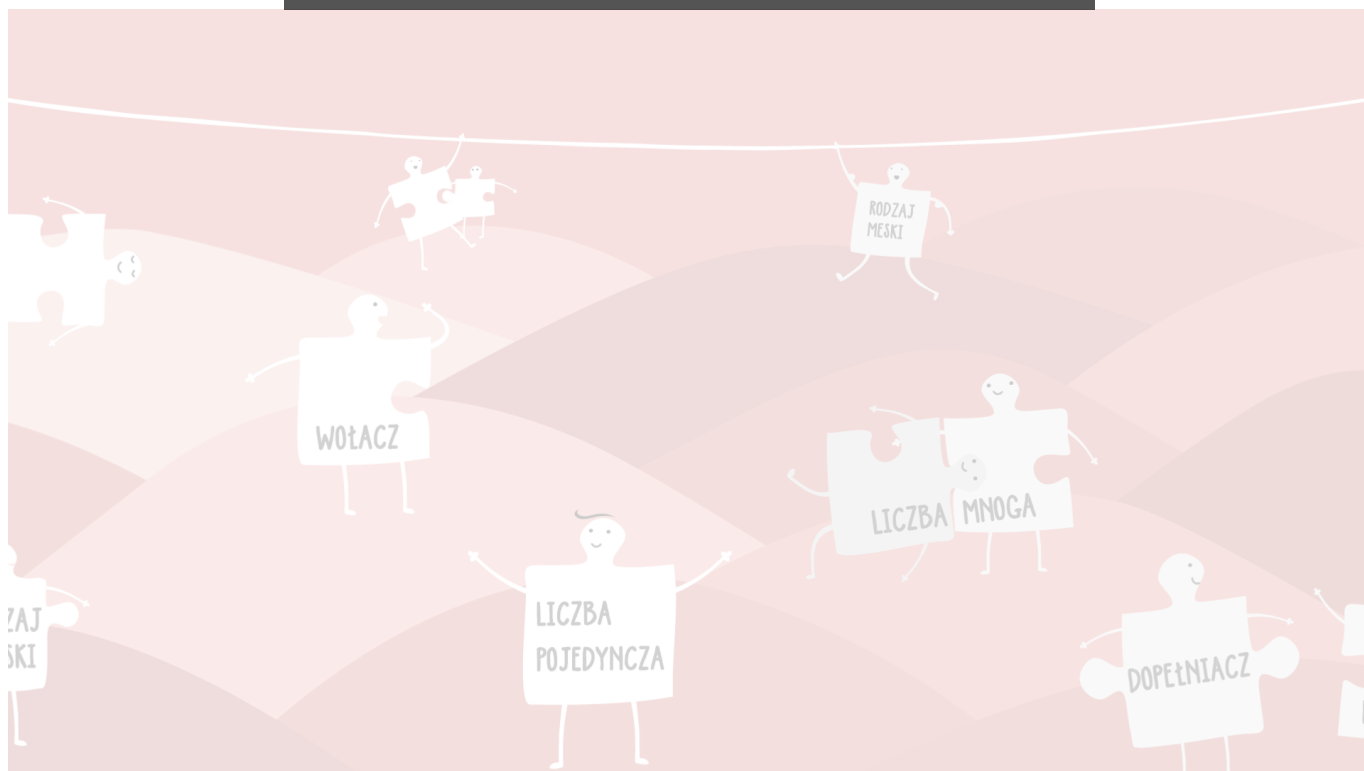

Nie przypadkiem jestem przypadkiem

Nie przypadkiem jestem przypadkiem

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DyQFAWFu5>

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dzięki przypadkom możemy się precyzyjniej wyrażać. Na przykład mianownik to wykonawca czynności (kto? co?) Marek, chłopiec, żaba. dopełniacz zaś używany jest w przeczeniach np. (kogo? czego?) nie ma Basi, nie napisał wypracowania. Dzięki narzędnikowi wskazuje się narzędzia (z kim? z czym?) obcęgami, młotkiem, miotłą lub to, kim jesteśmy np. (z kim? z czym?) dziewczynką, chłopcem, strażakiem. Wołacz stosowany jest w zawołaniach i bezpośrednich zwrotach np. Jurku!, Kasiu!

Nie martw się, że musisz nauczyć się nazw i pytań przypadków, język fiński ma ich 15, a węgierski ponad 20! Język polski ma siedem przypadków, tak jak tydzień ma siedem dni. Przez przypadki odmieniają się rzeczowniki, liczebniki, przymiotniki i zaimki. Są one zmorą cudzoziemców, gdyż, aby poprawnie mówić po polsku, trzeba zapamiętać wiele końcówek wyrazów.

Ćwiczenie 1

Ułóż rzeczowniki w odpowiednich szufladkach.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania wyrazami znajdującymi się poniżej. Powstanie notatka podsumowująca działania w ćwiczeniu 1.

W języku polskim te same mogą mieć różne , czyli mogą występować w różnych np. książka, książkę, książce, książkom, książki książkami.

Mówimy, że rzeczowniki przez przypadki w liczbie i .

czasowniki

odmieniają się

pojedynczej

mnogiej

końcówki

rzeczowniki

formach

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Przeczytaj nazwy przypadków i odpowiadające im pytania. Zwróć uwagę, jak został odmieniony przez przypadki wyraz 'król' w liczbie pojedynczej i mnogiej.

Skrót przypadku	Przypadek	Na jakie pytanie odpowiada	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
M.	mianownik	kto? co? (jest)	król	królowie
D.	dopełniacz	kogo? czego? (nie ma)	króla	królów
C.	celownik	komu? czemu? (się przyglądam)	królowi	królom
B.	biernik	kogo? co? (widzę)	króla	królów
N.	narzędnik	z kim? z czym? (idę)	z królem	z królami
Ms.	miejszczownik	o kim? o czym? (mówię)	o królu	o królach
W.	wołacz	o! (chodź tu!)	królu	królowie

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY-SA 4.0.

Zauważ, że tylko sześć form to odpowiedzi na pytania. Wołacz to nazwa formy, której używamy, gdy się do kogoś zwracamy.

Polecenie 2

Naucz się na pamięć nazw przypadków z pytaniami. Zapamiętaj także skróty nazw.

Ćwiczenie 3

Odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej rzeczowniki: wilk, owca.

Przypadek	Pytanie	lp. (wilk)	lp. (owca)	lm. (wilk)	lm. (owca)
M.	kto? co? (jest)				
D.	kogo? czego? (nie ma)				
C.	komu? czemu? (się przyglądam)				
B.	kogo? co? (widzę)				
N.	z kim? z czym? (idę)				
Ms.	o kim? o czym? (mówię)				
W.	o! (chodź tu!)				

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij zdania rzeczownikami we właściwej formie.

Zjadł kilka łyżek . (zupa)

Nie ma do smarowania pieczywa. (masło)

Napiła się . (mleko)

Naprawił . (pralka)

Oglądał w telewizji. (bajka)

Nie jestem ! (dziecko)

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wszystkie rzeczowniki mają w celowniku liczby mnogiej końcówkę – om (nie końcówkę –ą). Mówimy i piszemy:

mówię to wszystkim **ludziom** (nie: wszystkim ludzią),

odpowiadam miłym **koleżankom** (nie: miłym koleżanką),

przyglądam się dwóm **chłopcom** (nie: dwóm chłopcą),

przekazuję życzenia ulubionym **nauczycielom** (nie: ulubionym nauczycielą),

daję jeść szarym **myszkom** (nie: szarym myszką),

zerkam ku niebieskim **chmurom** (nie: niebieskim chmurą).

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania wyrazami w celowniku liczby mnogiej.

Pies pasterski przyglądał się . (owca)

Dała jedzenie . (pies)

Czasem dziwię się niektórym . (człowiek)

Przekazała dobrą wiadomość . (dziewczę)

należy się szacunek. (nauczyciel)

Ćwiczenie 6

Dopasuj zdanie do przypadku, w którym użyty jest rzeczownik: koń.

Pańskie oko **konia** tuczy.

miejsownik

Łaska pańska na pstrym **koni**u jeździ.

narzędnik

Darowanemu **koniowi** nie zagląda się
w zęby.

mianownik

Koń ma cztery nogi i też się potknie.

dopełniacz

Kto bywa na koniu, ten bywa i pod
koniem.

biernik

Jak spaść, to z dobrego **konia**.

celownik

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dopasuj objaśnienia do przysłów. W jakich sytuacjach można zastosować te przysłowia? Zapisz przykłady.

Jak spaść, to z dobrego konia.

Swoich spraw najlepiej dopilnuje sam zainteresowany.

Darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby.

Prezent trzeba przyjąć taki, jaki dają.

Pańskie oko konia tuczy.

Jeżeli nie uda się coś, co jest bardzo trudne, to nie będzie wstydu, warto więc ryzykować.

Łaska pańska na pstrym koniu jeździ.

Ktoś, od kogo wiele zależy, może być nieprzewidywalny, kapryśny.

Kto bywa na koniu, ten bywa i pod koniem.

Każdemu może się coś nie udać.

Koń ma cztery nogi i też się potknie.

Bywa się na przemian w sytuacji korzystnej i niekorzystnej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Oto fragment pochodzący ze słownika języka polskiego, w którym znajdziesz definicje poszczególnych haseł oraz informacje na temat ich odmiany. Przyjrzyj się uważnie i znajdź hasła, które mają formę rzeczownika. Zapisz je poniżej lub w zeszycie.

cukiereczek *m III, D.* -czka, N. -czkiem; *Im. M.* -czki, zdr. od cukierek; Smaczne cukiereczki. Cukiereczki na choinkę.

cukierek *m III, D.* -rka, N. -rkiem; *Im. M.* -rki, *D.* -rków «przysmak zrobiony ze specjalnie spreparowanego cukru z dodatkiem jakiegoś smaku»: Cukierek czekoladowy, gryłazowy, miętowy, owocowy, słazowy. Chrupać, ssać cukierek. Objadać się cukierkami.

cukierenka *ż III, CMs.* -nce; *Im. D.* -nek, zdr. od cukierka; Zacisza cukierenka.

cukierkowaty «kliwy, czułościowy, mdły, cukierkowy»: Cukierkowata uroda. Cukierkowaty film.

cukierkowy -owi, przym. od cukierek; Cukierkowy smak. Masa cukierkowa.

przen. «czułościowy, sentymentalny, banalny»: Cukierkowa literatura. Cukierkowy film.

cukiernia *ż I, DCMs.* -ni; *Im. D.* -rni a. -rń «lokal, gdzie się kupuje, spożywa wyroby cukiernicze, gdzie można napić się kawy, herbaty itp.»; Pójść na łody do cukierni.

cukiernica *ż II, DCMs.* -cy; *Im. D.* -ic «naczynie do cukru» Kryształowa, srebrna cukiernica.

cukiernictwo *n III, Ms.* -wie, *blm.* 1. «gałąź przemysłu spożywczego obejmującego wyrób słodczy, cukierków, czekolady i ciast» 2. «zawód cukiernika»: Mistrz cukiernictwa.

cukierniczka *ż III, CMs.* -czce; *Im. D.* -czek 1. p. cukiernica. 2. *rzad.* «kobieta cukiernik»; Zatrudnić cukierniczkę.

Źródło: a. nn.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij podane skróty słownikowe.

m

ż

n

lp.

lm.

D.

C.

Ms.

N.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Znajdź w hasłach ze słownika z zadania ósmego przykłady rzeczowników rodzajów męskiego, żeńskiego i nijakiego. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Odmień przez przypadki rzeczowniki: cukierek, cukiernia, cukierenka, na pewno uda ci się wpisać poprawne formy. Zadbaj, aby nie było literówek.

cukierek:

D. lp.

D. lm.

cukiernia:

C. lp.

D. lm.

cukierenka:

Ms. lp.

C. lp.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nie z rzeczownikami piszemy **razem**, np. **niepogoda**, **niezgoda**.

W klasie zapanowała **niezgoda**, bo chłopcy nie zgodzili się na udział w klasowym przedstawieniu.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Zastąp pogrubione wyrazy rzeczownikami z przeczeniem „nie” o podobnym znaczeniu i stwórz nowe zdania np.

Brak dbałości o porządek jest brzydką cechą.

Niedbałość jest brzydką cechą.

Strzeż się **wrogów**.

Nie mów **kłamstw**.

Uważaj na **zagrożenia**.

Nie zostawiaj **bałaganu**.